

exotisch, chique, hygiënisch

Een De Gruyter winkel vóór 1920

1900

Vishandelaar Bunte uit Harderwijk, hofleverancier aan Soestdijk en het Loo begon een winkel in de juist verbrede, en belangrijkste winkelstraat te Utrecht. Met eigen botters ving hij de vis. Hij rookte de paling en pelde de garnalen in eigen beheer. De winkel baadde in een zee van licht in de avonduren omdat hij als een van de eerste elektriciteit had laten aanleggen. Men kon er drie aquaria voorzien van stromend water met exotische vissen bewonderen in een uitzonderlijke fraai e setting van op tegels verglaasde zuiderzeetaferelen waaronder de vlotenschouw met koningin Wilhelmina.

Mogelijk als dank voor de order kreeg de winkelier twee tegelplaten, één met echtgenote Anna en een met de vader van Anna afgebeeld.

Het grootste tableau met de vlootrevue hangt in de botenhal van het Zuiderzeemuseum.

Toeschrijving aan schilder Heytze, tegelfabriek Holland, te Utrecht.

1905

In het huidige café In den Uiver aan de Riviervischmarkt 13 te Haarlem waar voorheen de levende aal zwom in een groot aquarium in de etalage is een prachtig ensemble te zien van op tegels verglaasde vissen en kotters die vanuit Scheveningen de zee opvaren.

Toeschrijving aan schilder Heytze, tegelfabriek Holland, te Utrecht. (in situ)

Openingstijden café 'In den Uiver'

1908/1909

Aan de Hooglandsekerk-Choorsteeg 13 te Leiden werd een slagerij ingericht, rijkelijk voorzien van tegels en drie tableaus met natuurlijk een aantal koeien. Het grootste tableau meet 3 bij 3 meter. De kosten waren blijkbaar te veel uit de hand gelopen want een slager heeft er nooit gewerkt. Al vrij snel werd hier een café uitgebaat, vanwege de afbeeldingen 'De bonte koe' genoemd. Henk Nijenhuis werd in 2010 verzocht om de zeer noodzakelijke restauratie ter hand te nemen. Hiertoe zijn o.a. 163 Engelse tegels in Duitsland beschilderd ter completering.

Toeschrijving aan tegelfabriek Holland, te Utrecht. (in situ)

Openingstijden café 'De bonte koe'

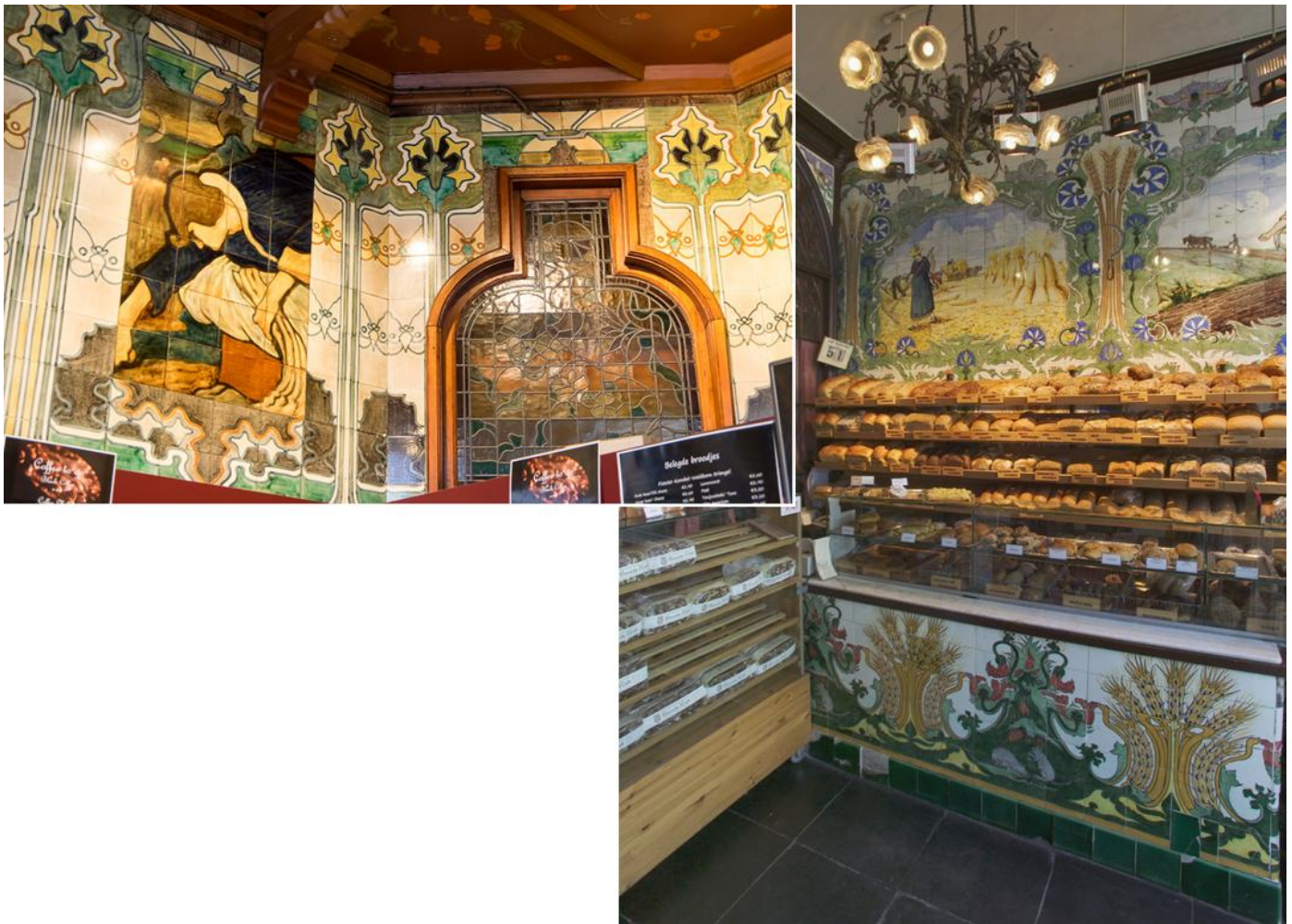

1910

Waarschijnlijk in 1910 werd de naastliggende grutterij bij de imposante vleeschhouwerij van P. Grin aan de Verhulststraat 32 te Amsterdam gevoegd en compleet betegeld. Opvallend is dat hier wat betreft de toegevoegde tableaus niet gekozen is om de herkomst van de koopwaar te presenteren, maar de vier seizoenen. Zeer toepasselijk is de naam van gekozen van het restaurant dat er momenteel gehuisvest is: 4 STAGIONI.

Toeschrijving aan tegelfabriek Holland, te Utrecht. (in situ)

Openingstijden

190.. en 1903

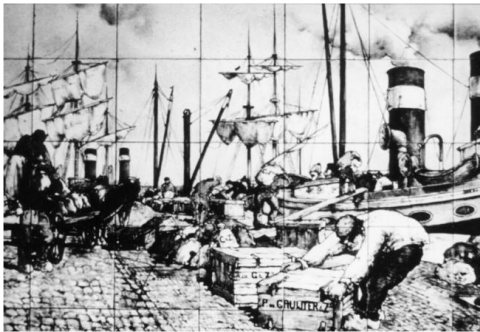
Opvallend is dat waar er t.a.v. de hygiëne minder noodzaak was om tot aan het plafond te betegelen er toch twee bakkers waren die de kosten voor hun rekening wilden nemen wat betreft deze zeer luxe uitstraling om zich aldus te onderscheiden.

De bakkerij aan de Spuistraat te Amsterdam (in situ)

Toeschrijving aan tegelfabriek Rozenburg te Den Haag.

Hinthamerstraat 89 te Den Bosch (in situ)

Toeschrijving aan tegelfabriek De Distel te Amsterdam.

1902

Jacques de Gruijter, oprichter van de winkelketen met op haar hoogtepunt 550 verkooppunten in eigen beheer, besteedde extra aandacht aan het moederfiliaal in Den Bosch op een geringe afstand van de imposante fabrieken. Beïnvloed door Bunte te Utrecht waar hij vlakbij woonde sinds 1898 en/of door de retailontwikkelingen te Brussel en Parijs en/of mede door de glas in lood ramen van de St.Jan waar hij misdienaar was geweest, was zijn keuze gevallen op een unieke presentatie van o.a. het transport en de herkomst van de producten door middel van een indrukwekkend betegeld ensemble.

De nieuwbouw van de winkel had wat betreft de hoogte een maatvoering die gerelateerd was aan daglicht tot achter de toonbank. Dat impliceerde dat er meters over waren boven de gruttersvakken waar naar hartelust betegeld kon worden hoewel er wat betreft de (droge) koopwaar geen enkele aanleiding was deze kosten te maken: Het station te Den Bosch, de Scheldekade te Antwerpen en de taferelen op het Brabantse boerenland (waar de hoofdinkomsten van de fabriek gerealiseerd werden) afgewisseld door Griekse halfgoden die de seizoenen verbeeldden. De grutter was tenslotte bereid alles te doen, het hele jaar rond om een kwalitatief uniform product te leveren aan de klant.

Deze waande zich koning in het kaleidoscopisch ensemble mede veroorzaakt door de spiegels tussen de vakken en de tableaus en de centrale spiegel achter de toonbank. Idioot leek het om een ongelooflijk klein assortiment van erwten, bonen, gort, rijst en enige meelsoorten in zo'n sprookjesachtig geheel aan te bieden. Jacques kreeg voor deze order een aantal 'Jugendstil'-vazen cadeau van Holland te Utrecht die in de winkel werden getoond.

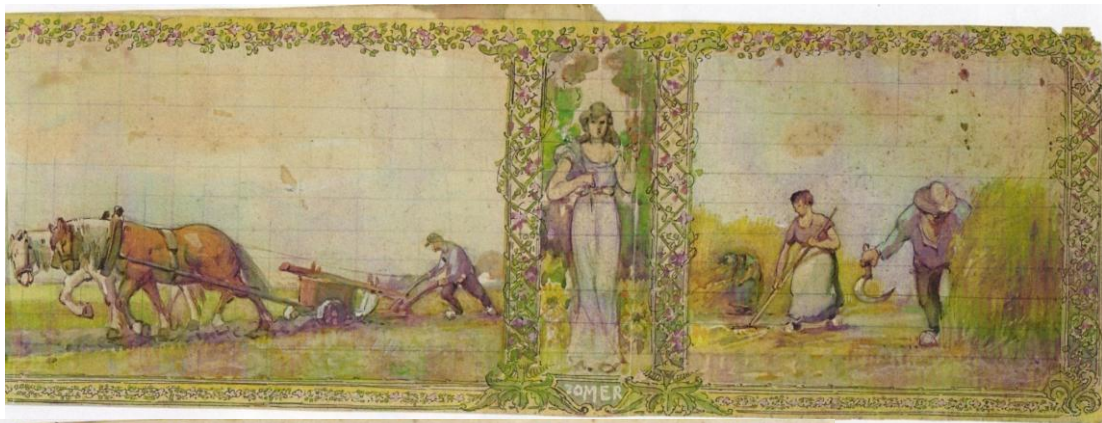
Toeschrijving aan schilder Heytze, tegelfabriek Holland, te Utrecht.

1907

Aan de Viestraat te Utrecht werd een nieuwe De Gruyter winkel gerealiseerd. Ook weer met veel 'loze'ruimte boven de vakken zodat er een prachtig ensemble gerealiseerd kon worden van tableaux waar tevens het plukken van de theebladeren en het transport van de koffie aangevoerd dooreen kamelenkaravaan te bewonderen waren. De Gruyter liet zien hoeveel moeite hij zich getroostte om de fijnste melanges in een gegarandeerde, gewenste kwaliteitssortering bijna thuis te bezorgen. De hoogte van de winkel maakte een etalage mogelijk waardoor vanaf de stoep het hele 'sprookje' zich ontvouwde.

Toeschrijving aan schilder Oostveen, tegelfabriek Holland, te Utrecht.

1911

Het filiaal van de Gruyter aan de Bemuurde Weerd was het 'lelijke eendje' wat betreft de omzet vanwege dat deze aanvankelijk belangrijke invalsweg om de stad te bereiken (en verlaten) haar functie verloor. Vanuit het hoofdkantoor in Den Bosch was allang besloten geen geld meer te spenderen aan wijziging van de inrichting zodat er (g)een metamorfose kon plaatsvinden. Inmiddels is het 't zwaantje onder de voormalige filialen omdat het nog het oorspronkelijke, unieke tegelensemble herbergt.

Toeschrijving (zie aquarellen) aan schilder Oostveen, tegelfabriek Holland, te Utrecht. (In situ)

Vrij toegankelijk op kantooruren van de vrijwilligerscentrale, de huidige gebruikster.

1910, 1914 en 1916

Een nimf werd gered uit het filiaal van de Gruyter aan de Korte Hoofdsteege te Rotterdam toen, zoals bij de meeste filialen al voor de 2^e Wereldoorlog gebruikelijk, de oorspronkelijke ensembles werden vervangen door een nieuwe serie uit Gouda.

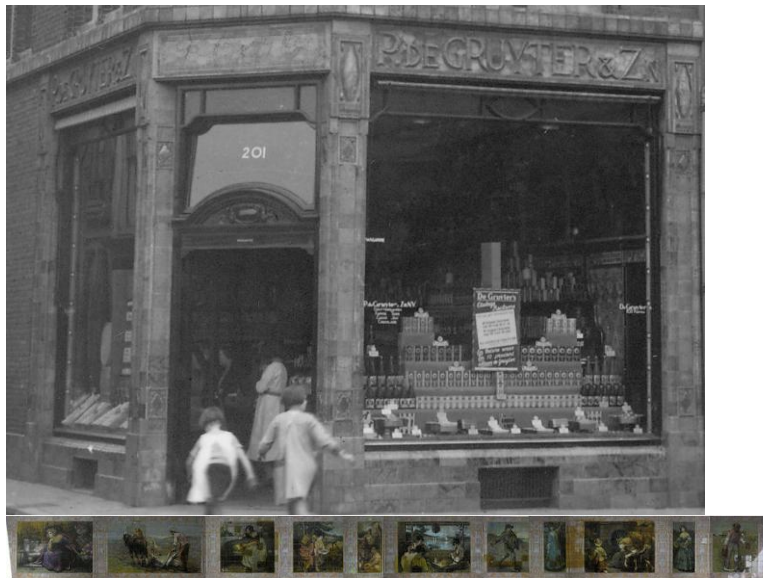
Toeschrijving aan schilder Oostveen, tegelfabriek Holland, te Utrecht. (1910) (tegelmuseum Otterlo)

Het bakkerijmuseum te Hattem heeft zich onfermd over enige tableaux uit de laatste productie jaren van Holland. Het ensemble met o.a. molens past uitstekend bij de aard van het museum. Ze waren afkomstig van een filiaal van De Gruyter te Amsterdam.

Toeschrijving aan schilder Oostveen, tegelfabriek Holland, te Utrecht. (1914) (tegelmuseum Otterlo)

Het tegelmuseum te Otterlo heeft een deel van de toonbankbetegeling van een Gruyter filiaal aan de Turfstraat 11 te Zwolle veilig kunnen stellen.

Toeschrijving aan tegelfabriek Holland, te Utrecht.

1920

Aan de Oude Gracht te Utrecht ging een De Gruyter filiaal open dat voorzien was van een ensemble van tegeltableaus gebaseerd op 'oude meesters'. Inmiddels werd het ook gebruik om de gevel te voorzien van bouwkeramiek van de Porceleynse Fles te Delft in opdracht van huisarchitect Welsing.

Gevelkeramiek nog in situ aanwezig.

Vergelijkbare tableaus met 'Oude meesters' zijn te zien in het tegelmuseum te Otterlo.

1932

Het Gruyterfiliaal aan de Steentilstraat 2 te Groningen kreeg een afwijkende ornametale betegling. Deze uitvoering was ook toegepast bij het filiaal Leidsestraat 54 te Amsterdam, het pronkjuweel van de firma, en aan de Biltstraat te Utrecht, waarboven de directeur van alle vestigingen had gewoond. Van dit laatste filiaal is een paneel verworven door het tegelmuseum te Otterlo.

Toeschrijving aan tegelbakkerij Zuid-Holland te Gouda.

Openingstijden Happy Walker

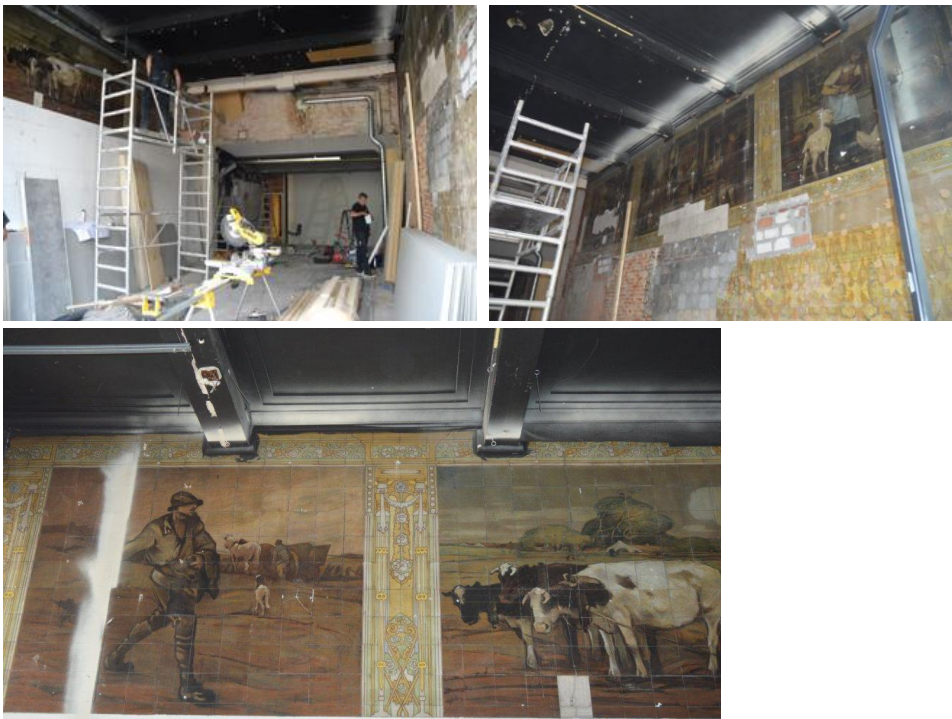

1937

Al enige jaren voor de tweede wereldoorlog werd afscheid genomen van de tableaux geïnspireerd op de 'Oude meesters' en werden de tafereelen letterlijk verluchtigd door het gebruik van zachtere tinten aangaande de figuratie tegen een neutrale achtergrond.

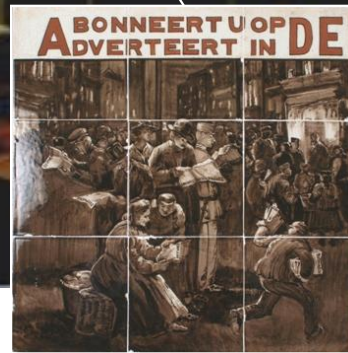
Toeschrijving aan tegelbakkerij Zuid-Holland te Gouda.

Te zien in het vm. filiaal aan de J.P.Coenstraat 69 te Utrecht op openingstijden Kopi SUSU.

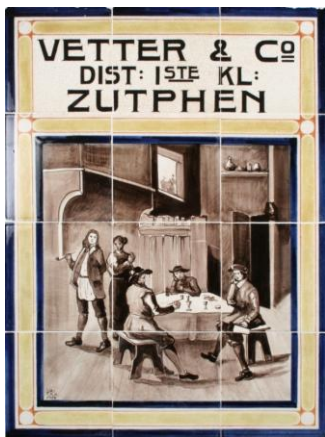
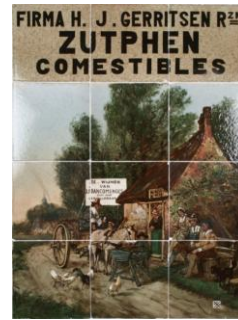
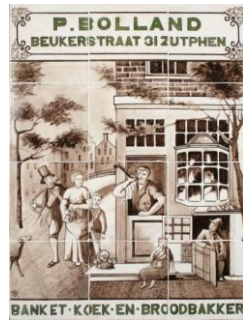

1918

Het tegelmuseum beschikt over voldoende expertise om initiatieven tot reconstructie van vm. Gruyter tegelensembles te adviseren mede dankzij een schenking van alle relevante registraties van tableaux in hun context van vm. De Gruyter filialen. Een van de aanvragen kwam van de eigenaren van het pand Hinthamerstraat 31 te den Bosch, nu gebruikt als kledingzaak.

catalogus

1909

Het hotel aan de Turfstraat/Rosnolensteeg te Zurphen kreeg in 1909 een nieuwe feest- annex vergaderzaal met een groot aantal tableaus gesponsord door firma' s die verwachtten de klant aan te kunnen spreken op o.a. hetgeen ze deels ter plaatse konden nuttigen.

Toeschrijving aan de firma UTHW (Ravesteyn) te Utrecht.

De tableaus zijn verworven door het museum te Zutphen en een of twee stuks zijn op zaal te zien.

1905

De Amsterdamse tegelhandelsfirma Heystee nam per 1912 een belang en een directeurspost in plateelbakkerij Delft te Hilversum maar al veel eerder betrok men tableaus van deze firma. De lunchroom van J. Carels te Zandvoort werd ingericht als een tweede showroom met een keur aan tableau producenten waaronder een of meer van Holland te Utrecht. De tableaus fungeerden hier o.a. als posters van diverse leveranciers van de lunchroom inclusief een exemplaar van de NZ Hollandse Vervoersmaatschappij waaronder een complete weekplanning van alle transportverbindingen.

Tableau NZH te zien in het museum van NZH te Haarlem, een mooi aantal van de overige tableaus is te zien in de lunchroom van het Zuiderzeemuseum.